

3. Kontsepsiya realizatsiyi derzhavnoyi politiki u sferi reformuvannya zagalnoyi serednoyi osviti "Nova ukrayinska shkola" na period do 2029 roku [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/.
4. Natsionalna strategiya rozvutku osviti v Ukraini na period do 2021 roku [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
5. Slastenin V. A. Pedagogika / V. A. Slastenin. – Moscow : Shkola, 1998. – 512 s.
6. Fitsula M. M. Profesiynne samovdoskonalennya maybutnih fahivtsiv // Pedagogika vischoyi shkoli / M. M. Fitsula. – Kyiv : Akademvidav, 2010. – S. 51–58.
7. Schukin A. N. Obuchenie inostrannim yazyikam / A. N. Schukin. – Moscow : Filomatis, 2007. – 480 s.
8. Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf.

Пинчук Л. Н. Формирование профессионально-педагогической компетентности будущих учителей иностранного языка во внеаудиторной деятельности

В статье освещаются проблемы подготовки будущих учителей иностранного языка в соответствии с требованиями «Концепции реализации государственной политики в сфере реформирования общего среднего образования «Новая украинская школа» на период до 2029 года»; определены ключевые составляющие профессионально-педагогической компетентности учителя иностранного языка; подчеркнута важность внеаудиторной деятельности, которая способствует развитию и углублению мотивации студентов к изучению иностранного языка, совершенствованию их практических навыков и умений общения, расширению культурного кругозора и общеобразовательного уровня; предложены эффективные традиционные и современные формы внеаудиторной деятельности студентов по иностранному языку (Неделя иностранных языков, конкурсы, викторины, виртуальные экскурсии, он-лайн кафе, игра-квест, фестиваль студенческих фильмов по мотивам изучаемых литературных произведений); рассмотрены особенности ведения языкового (Language Portfolio) и творческого портфеля (Creative Portfolio) по итогам аудиторной и внеаудиторной деятельности студентов с целью самоанализа и самосовершенствования.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая компетентность, компетентностный подход, внеаудиторная деятельность, творческий портфель.

Pinchuk L. M. Formation of professional-pedagogical competence of future foreign language teachers in extra-curricular activity

The article deals with the problems of foreign language teacher training in accordance with the requirements of the "Concept of realization of state policy in the sphere of reforming of general secondary education" New Ukrainian school "for the period up to 2029"; the key components of professional-pedagogical competence of a foreign language teacher are determined; the importance of extra-curricular activities that promote the development and deepening of students' motivation to learn a foreign language, improve their practical and communicative skills, expand cultural outlook is emphasized; effective traditional and contemporary forms of extra-curricular activities of foreign language students such as The Week of Foreign Languages, some competitions, quizzes, virtual tours, on-line cafes, game-quests, the festival of students' films based on literary works are offered; the features of the Language Portfolio and Creative Portfolio based on the results of curricular and extra-curricular activities for self-improvement are examined.

Key words: professional-pedagogical competence, competence approach, extra-curricular activity, creative portfolio.

УДК 378.1:37.013

Погорелова Т. Ф.

**ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

У статті розглядається проблема важливості розробки та впровадження у вищівську практику сучасної системи виховання як спеціально організованої програмованої системи, що ґрунтується на поетапному формуванні культурних навичок, загальнолюдських та професійних цінностей, етичних мотивів майбутнього фахівця. Представлені результати експериментального дослідження, на основі якого поглиблено зміст поняття «система виховання у вищій школі», сформульовано перелік ключових засад організації ефективної системи виховання.

Ключові слова: система професійного виховання, загальнолюдські та професійні цінності, етичні мотиви, педагогічні засади.

Основним завданням науково-педагогічного колективу вищої професійної школи є підготовка фахівця, здатного ефективно виконувати свої професійні обов'язки з урахуванням певних економічних, соціальних та культурних змін у суспільстві.

Сучасні концепції зарубіжної філософії побудовані на розумінні терміна «освіта» як процесу творчого розвитку особистості, поваги до універсальних загальнолюдських цінностей, набуття певної життєвої та професійної компетентності, усвідомлення себе соціально корисною особистістю.

Отже, сучасний випускник вищого навчального закладу (далі – ВНЗ) має не тільки отримати певну суму спеціальних професійних знань, а й пройти школу культурного, морально-етичного становлення.

Для досягнення цієї мети необхідно створити ефективну навчально-виховну систему, механізм реалізації якої охоплює цілий комплекс взаємодіючих об'єктивних та суб'єктивних, зовнішніх та внутрішніх факторів.

В останні десятиліття різні теоретико-практичні аспекти процесу виховання у системі вищої професійної освіти досліджувалися такими українськими та зарубіжними науковцями, як А. Алексюк, І. Бех, Л. Білоусова, А. Бойко, А. Деркач, М. Дяченко, І. Зимня, І. Зязюн, І. Клименко, Н. Крилова, Н. Кузьміна, Н. Монахов, А. Столяренко, М. Черпінський та ін.

Незважаючи на те, що проблемам професійно-виховної діяльності ВНЗ приділялася та продовжує приділятися значна увага з боку науковців та практиків, вони й досі залишаються актуальними та потребують переосмислення підходів до змісту, структури та форм реалізації програми підготовки спеціаліста відповідної професійної галузі.

Метою дослідження є подальше поглиблення теоретичних та методологічних засад побудови сучасної системи виховання у вищій школі.

Становлення особистості майбутнього фахівця розпочинається у стінах вищої школи та є складним багатоступеневим процесом, результат якого залежить від ефективно побудованої системи професійно-особистісного виховання студентської молоді.

Практикою доведено: чим вищий рівень професійної культури випускника ВНЗ, тим ефективніше він виконує службові обов'язки та відповідальніше ставиться до процесу і результатів своєї професійної діяльності.

Ця проблема набуває все більшої актуальності, оскільки тенденції розвитку сучасної світової гуманітарної науки є такими, що формування особистості професіонала через його культурний розвиток стає важливим компонентом стратегії вищої освіти.

У розробленій ЮНЕСКО середньостроковій стратегії розвитку йдеться про необхідність впровадження такої системи освіти, яка допоможе новим поколінням інтегруватися у суспільство майбутнього, характерними рисами якого мають стати прагнення до мирного співіснування, повага до демократії, конструктивного діалогу на міжнародному рівні, підтримка культурного плюралізму та інформаційної революції.

Система такої освіти побудована на засадах формування почуття солідарності та відповідальності за долю світу, прагнення зробити свій власний внесок у розвиток загальнолюдських цінностей, встановлення та вдосконалення демократії у різних сферах життєдіяльності суспільства [7].

У доповіді Європейської комісії «Розвиток майбутніх навичок у вищій освіті» від 25–26 лютого 2016 р. підкреслено, що т. зв. «м'які», «жорсткі» (професійні) або навички «XXI століття» мають бути засвоєні всіма студентами, які одержують вищу освіту. У процесі формування міжособистісні, соціальні та міжкультурні навички, які вважаються дуже важливими для активного громадянського життя, та навички, необхідні для успішної професійної кар'єри, мають тісно переплітатися [2].

Основою поступових перетворень у галузі науки та освіти України стали приєднання України до Болонського процесу, створення Національної доктрини розвитку освіти у XXI ст., «реалізація якої має забезпечити перехід до нового типу гуманістичної інноваційної освіти, що сприятиме істотному зростанню інтелектуального, культурного, духовно-морального потенціалу особистості та суспільства» [4, с. XVI], та прийнятий у 2014 р. новий закон «Про вищу освіту».

Проте слід зазначити, що результати реформи освіти в Україні поки що не відповідають поставленим завданням. На практиці реформа лише формально торкнулася методології та методики функціонування ВНЗ. Щодо змісту та форм виховної роботи, то вони не зазнали особливих змін.

До останнього часу педагогіці виховання вищої школи був притаманний галузевий підхід, тобто окреме вивчення та опис різних форм та методів виховної діяльності: моральних, естетичних, національних, культурних, правових, фізичних та ін. Зараз проблеми виховання стають дедалі глибшими і вимагають не лише пошуку нових методик, а й передусім нового наукового обґрунтування змісту виховання.

Незважаючи на те, що проблемам виховної діяльності вищої школи приділяється значна увага, у педагогічній літературі поняття «професійне виховання» і досі не має визначення, яке б охоплювало та розкривало логіку основних елементів цієї системи.

Консервативними залишаються відносини між адміністрацією, викладачами та студентами. Не всі викладачі розуміють, що педагогічний процес має будуватися на сучасних освітніх технологіях.

Традиційна вітчизняна парадигма навчально-виховного процесу «суб'єкт-об'єкт» має трансформуватися у західну парадигму: «суб'єкт-суб'єкт», яка базується на формуванні у студентів навичок самостійного прийняття рішень як у процесі аудиторної роботи, так і за її межами, що сприяє розвитку творчої та відповідальної особистості.

Запорукою якісної підготовки майбутнього фахівця є створення у ВНЗ умов для всебічного розвитку особистості студента як суб'єкта професійної діяльності.

Вивчення стану проблеми та проведення дослідження щодо визначення ефективних методів професійного виховання у ВНЗ, яке проводилося нами на базі кафедр професійного спрямування Національної академії прокуратури України та Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі, дало можливість зробити висновок про необхідність оновлення підходів до змісту, структури та форм реалізації комплексної програми виховання майбутнього фахівця з вищою освітою.

Комплексна програма професійного виховання студентів ВНЗ повинна відповідати особливостям майбутньої професійної діяльності, мати в своїй основі професійну модель майбутнього фахівця та містити перелік ключових професійно-значущих індивідуально-психологічних характеристик.

Одним із найважливіших завдань виховної роботи ВНЗ є поетапне розширення і поглиблення уявлень студентів про ключові цінності різних сфер суспільного життя та майбутньої професійної діяльності, що сприятиме формуванню інтересів, мотивів, цілей, світогляду та соціально-спрямованому ставленню студента до майбутньої професійної діяльності.

З огляду на те, що принципи та норми професійної етики є невід'ємною частиною професійної підготовки сучасного фахівця, формування етичної компетентності має стати важливим елементом системи виховання студентської молоді.

Грунтовна етична підготовка студента сприяє розвитку таких якостей, як високий рівень соціальної відповідальності, нормативність поведінки, повага до людської особистості тощо.

Система професійного виховання майбутнього фахівця має будуватися на міждисциплінарному рівні, тобто поєднувати виховні можливості як загальноосвітніх, так і професійно орієнтованих дисциплін, адже саме в процесі оволодіння знаннями іде розвиток свідомості людини і глибоке розуміння нею моральних, етичних, духовних цінностей, які є сутністю існування людства.

Отже, поняття «виховання у ВНЗ» можна визначити таким чином: *Виховання студента є специфічно регулятивним процесом взаємодії суб'єкта та об'єкта виховного впливу, метою якого є розвиток соціально та професійно значущих якостей, приведення ціннісних орієнтацій, мотивів діяльності та проявів поведінки майбутнього фахівця у відповідність до усталених культурних та етичних вимог професії [6, с. 262].*

Професійно-особистісне становлення майбутнього фахівця є складним та неперервним процесом на шляху набуття соціального досвіду та професійної майстерності. Цей процес є системним і містить різні етапи: від свідомого вибору майбутньої професії, усвідомлення професійних ціннісних орієнтацій, набуття професійних знань, умінь та навичок до здобуття високого рівня етичної компетентності.

На якість формування професійно-етичної культури майбутнього фахівця значною мірою впливає соціокультурний простір професії, морально-психологічний клімат, сформований як у ВНЗ спеціалізованої підготовки, так і в колективі установи, де студент працює або проходить практику.

Це питання є дуже важливим для якісної професійної підготовки студентів і стосується створення у ВНЗ виховного середовища, головними елементами якого на всіх рівнях взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами навчально-виховної діяльності мають стати культура та здатність адміністрації та науково-педагогічного колективу працювати на засадах гуманістичної етики, в основі якої лежить взаємоповага та повага до студента як до майбутнього професіонала, колеги.

Реалізація цієї концепції потребує відмови від традиційної для вищої школи тактики маніпулювання людиною та переходу до педагогіки співробітництва, яка базується на зацікавленості людини, її внутрішньому світі, створенні творчої атмосфери співпраці та взаємоповаги, використанні системи мотивацій та стимулів, що спонукають всіх учасників навчально-виховного процесу до плідної діяльності.

Важливою складовою частиною цього процесу є встановлення у ВНЗ демократичних правил життєдіяльності, які передбачають виконання всіма членами колективу, незалежно від посади, певних юридичних та моральних норм.

Створення ефективного виховного середовища сприятиме свідомому засвоєнню студентами моральних вимог професії та формуванню етичних мотивів майбутньої професійної діяльності.

Завданням педагогічного колективу кожної кафедри має стати чітке усвідомлення можливостей формування у студентів професійних ціннісних орієнтацій та етичних компетенцій, що забезпечить аксіологічність навчально-виховного процесу, тобто його ціннісну наповненість.

Важливе місце у проведеному дослідженні належить такій педагогічній категорії, як засади, тобто вихідні положення, на яких ґрунтується система професійного виховання ВНЗ.

Засади професійного виховання пронизують весь процес становлення та розвитку особистості майбутнього фахівця та змушують педагогів вищої школи вдосконалювати ключові підходи до організації власної професійно-виховної діяльності.

Механізм реалізації процесу професійного виховання ВНЗ пропонується будувати на таких засадах:

1. *Професійно-аксіологічна спрямованість*, що передбачає поетапне формування у студентів професійних ціннісних орієнтацій, культивування морально-естетичного ставлення до професії та предмету її діяльності й усвідомлення можливості зробити внесок у збагачення загальнокультурних досягнень суспільства шляхом досконалого оволодіння мистецтвом обраного фаху.

2. *Гуманістична зумовленість* стосується створення виховного середовища, головними елементами якого на всіх рівнях взаємовідносин між суб'єктами та об'єктами навчально-виховної діяльності ВНЗ мають стати культура спілкування в колективі та здатність адміністрації та науково-педагогічного складу працювати на засадах гуманістичної, а не авторитарної етики.

3. *Системність* професійного виховання свідчить про те, що це комплексне явище, елементи якого (мета, завдання, зміст, форми та методи) взаємозалежні, визначається специфікою майбутньої професійної діяльності, має в своїй основі професійну модель або кваліфікаційну характеристику спеціаліста та регулюється програмними положеннями.

4. *Наступність* вимагає такого підходу до організації навчально-виховного процесу ВНЗ, щоб кожен наступний етап становлення фахівця був логічним продовженням попередньої стадії його професійно-особистісного розвитку.

5. *Неперервність* передбачає досягнення фахівцем такого рівня професійної ідентифікації, коли виконання норм професійної етики стає його внутрішньою характеристикою і навіть потребою, яка стимулює процес професійного саморозвитку в межах системи неперервної професійної освіти.

Усі зазначені вище засади тісно пов'язані між собою та можуть розглядатися як фундаментальні принципи, необхідні для моделювання результатів професійної освіти та створення програм ефективної професійної підготовки та перепідготовки фахівців.

Ключова роль у професійному становленні особистості майбутнього фахівця належить саме періоду навчання у ВНЗ, під час якого відбувається активне формування соціальної свідомості, професійної культури, морально-етичної компетентності та закладаються основи ефективної професійної діяльності у майбутньому.

Ефективність професійно-виховної діяльності ВНЗ пов'язана зі свідомим засвоєнням студентами моральних вимог професії та формуванням етичних мотивів професійної діяльності.

У межах викладання професійно спрямованих дисциплін науково-педагогічний склад має розглядати професійно-аксіологічний підхід як методологічну основу професійно-етичного розвитку особистості. Адже саме такий підхід безпосередньо пов'язаний із професійно-особистісним становленням майбутнього фахівця, розвитком його професійної самосвідомості та професійної ідентифікації: порівнянням власних професійних цінностей і поведінки з тими моделями, які демонструють суб'єкти професійної культури – досвідчені та авторитетні викладачі та представники професії.

Саме в контексті засвоєння професійних цінностей під час навчання у студентській молоді з'являється розуміння важливості обраної професії для суспільства. Цьому сприяє й вивчення професійно-спрямованих дисциплін, які викладаються відповідно до навчального плану.

Навчальній дисципліні «Професійна етика» має відводитися належне місце у навчальних програмах ВНЗ, причому матеріал має викладатися на основі використання активних методів (мозковий штурм, аналіз нестандартних ситуацій, ділова гра тощо) або у вигляді комунікативного тренінгу.

Процес поетапного професійно-аксіологічного розвитку студентської молоді є основою формування моральної свідомості, моральних звичок, естетичного почуття до майбутньої професії, які в практичних ситуаціях трансформуються у здатність до здійснення морального вибору на користь загальнолюдських цінностей.

Використана література:

1. Бех І. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 2 : Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І. Бех. – Київ : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Developing future skills in higher education ET2020 – Peer Learning Activity (PLA): European Commission report / Brussels, 25–26 February 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2016-future-skills-report_en.pdf.
3. Мануйлов Є. Виховання молоді: особистісний дискурс / Є. Мануйлов, О. Панфілов // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. – 2011. – № 10. – С. 3–10.
4. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
5. Столяренко А. Психологія і педагогіка / А. Столяренко. – Москва : ЮНИТИ ДАНА. – 2006. – 527 с.
6. Погорелова Т. Організаційно-педагогічні основи професійного виховання майбутніх прокурорських працівників / Т. Погорелова // Збірник наукових праць Х Ірпінських міжнародних науково-педагогічних читань «Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти», 29–30 березня 2012 р. – Вид. НУ ДПС України. – 2012. – С. 256–264.
7. World Declaration on Higher Education for the Twenty First Century: World Conference On Higher Education, 9 October 1998. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm.

References:

1. Bekh I. Vychovannia osobystosti : U 2 kn. Kn. 2 : Osobystisno oriientovanyi pidkhid: naukovo-praktychnizasady / I. Bekh. – Kyiv : Lybid, 2003. – 280 s.
2. Developing future skills in higher education ET2020 – Peer Learning Activity (PLA): European Commission report / Brussels, 25–26 February 2016 // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2016-future-skills-report_en.pdf.
3. Manuilov Ye., Vychovannia molodi: osobystisnyi dyskurs / Ye. Manuilov, O. Panfilov // Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. – 2011. – № 10. – S. 3–10.
4. Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 17 kvitnia 2002 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
5. Stoliarenko A. Psykholohiya u pedahohyka. – Moscow : YuNITI DANA. – 2006. – 527 s.
6. Pohorielova T. Orhanizatsiino-pedahohichni osnovy profesiinoho vykhovannia maibutnikh prokurorskykh pratsivnykiv / T. Pohorielova // Zbirnyk naukovykh prats X Irpinskykh mizhnarodnykh naukovo-pedahohichnykh chytan «Problemy humanizatsii navchannia ta vykhovannia u vyshchomu zakladi osvity», 29–30 bereznia 2012 r. – Vyd. NU DPS Ukrainy. – 2012. – S. 256–264.
7. World Declaration on Higher Education for the Twenty First Century: World Conference On Higher Education, 9 October 1998. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.unesco.org/education/educprog/wche/declaration_eng.htm.

Погорелова Т. Ф. Педагогические основы модернизации системы воспитания студентов высших учебных заведений

В статье рассматривается проблема важности разработки и внедрения в вузовскую практику современной системы воспитания как специально организованной программируемой системы, основанной на поэтапном формировании культурных навыков, общечеловеческих и профессиональных ценностей, этических мотивов будущего специалиста. Представлены результаты экспериментального исследования, на основе которого углублено содержание понятия «система воспитания в высшей школе», сформулирован перечень ключевых принципов организации эффективной системы воспитания.

Ключевые слова: система профессионального воспитания, общечеловеческие и профессиональные ценности, этические мотивы, педагогические основы.

Pohorielova T. F. Pedagogical principles of modernization of the system of ethical education of university students

The article considers the problem of the importance of development and implementation in the university practice of modern ethical education system as a specially organized, programmable one based on the gradual formation of cultural skills, universal and professional values, ethical motives of the future specialist. The results of experimental research on the basis of which the content of the concept “the system of ethical education of students” is deepened, the list of key principles concerning organization of an effective system of ethical education is formulated.

Key words: system of professional education, universal and professional values, ethical motives, pedagogical principles.

УДК 37.091.313-057.87

Понов Р. А.

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗВИТКУ АВТОНОМНОСТІ СТУДЕНТІВ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ТА САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

У статті висвітлюються концептуальні положення розвитку автономності студентів в умовах інтеграції освітньої й самоосвітньої діяльності у вищій школі. З'ясовано, що дослідження теоретичних і практичних аспектів, закономірностей і принципів розвитку автономності студентів дає змогу розв'язувати питання формування цілісної особистості майбутнього фахівця вищої кваліфікації з позиції активності та самостійності як провідних рис його інтегральних і визначальних характеристик.

Здійснено розробку концепції розвитку автономності з урахуванням особливостей функціональної взаємодії структурних компонентів системно-дидактичного забезпечення (нормативно-правового, цільового, змістовного, дидактичного, технологічного), призначених для здійснення системного, поетапного освоєння суб'єктами освітньої діяльності дидактичних одиниць у процесі вивчення дисциплін спеціальності відповідно до державного освітнього стандарту.

Ключові слова: концептуальні положення, розвиток, автономність, студент, інтеграція, освітня діяльність, самоосвітня діяльність, вища школа.

Актуальність дослідження визначається необхідністю здійснення цілісного комплексного аналізу проблеми розвитку автономності студентів в умовах інтеграції їх освітньої та самоосвітньої діяльності, спрямованого на обґрунтування доцільності підвищення ефективності підготовки фахівця вищої кваліфікації як функціонального результату, що може бути досягнутим із позицій удосконалення організаційно-дидактичної складової частини вищої освіти в цілому та системного і систематичного впливу на розвиток її центрального суб'єкта – особистість студента.

Розробка концепції розвитку автономності здійснюється нами з урахуванням особливостей функціональної взаємодії структурних компонентів системно-дидактичного забезпечення (нормативно-правового, цільового, змістовного, дидактичного, технологічного), призначених для здійснення системного, поетапного освоєння суб'єктами освітньої діяльності дидактичних одиниць у процесі вивчення дисциплін спеціальності відповідно до державного освітнього стандарту.

У широкому потрактуванні концепція – це єдиний, визначальний задум; у науковій літературі концепція визначається як система поглядів, які спричиняють те чи те розуміння явищ, подій, яка є детермінантою щодо істотних закономірностей, принципів розгортання або функціонування явищ. Вітчизняний філософ Ю. П. Сурмін, вивчаючи механізми наукової діяльності, пише, що головне призначення концепції полягає в інтеграції певного масиву знання, у прагненні використувати його для пояснення, пошуку закономірностей: «проходячи через горнило перевірки фактами, концепція уточнюється як за змістом, так і з погляду її пізнавальних меж. Вона може і не витримати випробування практикою і бути знехтуваною. Особливо часто це відбувається на тих етапах розвитку науки, коли потреба у поясненні об'єктів зумовлює виникнення розмаїття концептуальних підходів, які інтегрують знання і дають більш-менш коректні пояснення» [11, с. 38].

Мета статті – здійснити цілісний комплексний аналіз проблеми розвитку автономності студентів в умовах інтеграції їх освітньої та самоосвітньої діяльності.